

**TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

TELŠIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURO STEBĖSENOS ATASKAITA 2018 M.

Telšiai
2019 m.

TURINYS

IVADAS.....	3
1. BENDROJI DALIS.....	4
1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“).....	4
1.2. TELŠIŲ GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS.....	10
2. SPECIALIOJI DALIS.....	11
2.1. SUŽALOJIMAI DĖL NUKRITIMŲ.....	11
2.2. UŽREGISTRUOTI NAUJI TUBERKULIOZĖS ATVEJAI	13
2.3. SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DIABETU.....	15
REKOMENDACIJOS.....	17

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną – tikslingai organizuotą ir sistemingai atliekamą visuomenės sveikatos būklės, ją veikiančių sveikatos rizikos veiksnių rinkimą, kaupimą, apdorojimą, saugojimą, analizę ir vertinimą.

Visuomenės sveikatos stebėsenos Telšių rajono savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti, interpretuoti visuomenės sveikatą atspindinčius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, kad savivaldybės teritorijoje valstybinės (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškosios visuomenės sveikatos priežiūros funkcijos būtų įgyvendintos efektyviai.

Visuomenės sveikatos būklės stebėsenos Telšių r. savivaldybėje 2018 metais ataskaita (toliau–Ataskaita) parengta vadovaujantis bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais ir atsižvelgiant į Higienos instituto parengtas „Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų rašymo metodines rekomendacijas“. Ataskaitoje pateikiamas ir aprašomas 51 unifikuotas 2018 m. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklis.

Visuomenės sveikatos stebėseną savivaldybėse vykdoma remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais). Pagrindinis visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje dokumentas – Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa (toliau – LSP). LSP nustato nacionalinius sveikatinimo veiklos tikslus ir uždavinius, siektinus sveikatos lygio rodiklius, kurie būtini norint įgyvendinti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“. Programoje iškeltas 1 strateginis tikslas ir 4 tikslai bei jų uždaviniai. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS). PRS sudaro 51 unifikuotą rodiklį, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

1. BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Telšių r. savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva**;
- likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas - įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus. Telšių r. gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „*Telšių r. savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis*“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinkome pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmes, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausios palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės), sudarėme Telšių r. sav. probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašą. Šiose srityse atlikome atrinktų rodiklių detalesnę analizę ir vertinimą, parengėme pasiūlymus.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiamas PRS suskirstytas pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama Telšių r. savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Telšių r. savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

RODIKLIS	Telšių r. savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Mažiausia rodiklio reikšmė	Didžiausia rodiklio reikšmė	Santykis: savivaldybė / Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas - pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	75,9	75,9	69,9	78,6	1,0
Išvengiamas mirtingumas	27,8	30,5	24,6	41,0	0,91
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą					
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	29,04	23,8	0	75,7	1,22
Bandymų žudyti (X60-X64, X66-X84) skaičius 100 000 gyventojų	24,8	42,1	19,2	81,1	0,59
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	106,4	69,1	35,2	220,2	1,54
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų	3,8	3,3	0,3	8,7	1,14
Ilgalaikio nedarbo lygis	1,9	2,2	0,3	8,2	0,88
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų	-12,0	5,3	-23,7	8,7	2,27
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu					
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01–Y98) 100 000 gyventojų	80,1	91,0	46,2	192,4	0,88
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	183,2	148,9	57,4	339,9	1,23

Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų	26,6	25,4	3,2	91,0	1,05
Užregistruoti nauji TB atvejai (A15-A19) 100 000 gyventojų	56,9	32,9	0	88,4	1,73
Sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyventojų	62,2	37,9	0	88,4	1,64
2 tikslas. sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų	1,2	0,9	0,0	3,9	1,32
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų	191,4	150,7	140,9	212,0	1,27
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	79,8	67,1	45,3	125,9	1,19
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų	29,2	74,9	16,6	140,9	0,39
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	2,5	5,5	0,0	19,6	0,45
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	4,7	15,3	0,0	32,6	0,31
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	0	7,9	0,0	22,1	0
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	0	3,0	0,0	19,2	0
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	74,2	58,9	29,3	136,3	1,26
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui	414,1	1010,0	63	34382	0,41
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	78,7	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	85,9	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					

3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	5,2	3,1	0,0	24,8	1,68
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	19,5	17,7	0,0	45,1	1,1
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	42,0	85,8	3,9	442,1	0,49
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	161,5	189,9	49,8	415,9	0,85
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	150,1	166,8	32,5	359,2	0,9
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	20,9	36,7	11,7	73,5	0,57
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų	34,1	32,5	20,0	64,9	1,05
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų	6,1	6,9	4,1	10	0,89
4.2. Plėtoti sveikatos infrastuktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3,04	2,0	1,2	6,2	1,52
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	6,84	7,2	2,6	13,6	0,95
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	8,6	9,1	6,5	11,3	0,95
Sergamumas (nauji atvejai) vaistams atsparia tuberkulioze 10 000 gyventojų	4,9	3,1	0	13,9	1,58
Sergamumas (visos TB atvejų registracijos kategorijos) daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyventojų	7,3	6,1	0	17,2	1,2
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų	1,23	2,2	0,0	5,1	0,56
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					

Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	0,0	3,4	0,0	16,5	0,0
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys	88,4	92,1	83,0	99,5	0,96
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys	92,3	92,3	70,0	97,7	1,0
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	8,12	14,5	5,7	52,7	0,56
Vaikų, kuriems nustatytas dantų ėduonis (K02), skaičius 10 000 gyventojų	16,6	18,9	7,5	28,3	0,88
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų	1,54	4,4	0,0	15,8	0,35
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę					
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	893,4	744,5	619,5	1059,0	1,2
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	313,15	274,7	219,6	347,1	1,14
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	132,7	181,8	83,8	485,7	0,73
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	70,75	56,6	26,9	112,0	1,25
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	56,73	50,2	13,8	71,7	1,13
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	54,8	52,7	28,9	72,0	1,04
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	55,3	53,1	28,6	66,0	1,06
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	42,9	42,9	26,2	61,4	1,0

Lietuvoje daugiau nei dešimtmetį trunkantys socialiniai ekonominiai pokyčiai turi įtakos demografiniams procesams, kurie nesustabdomai keičiasi nepalankia linkme. Telšių rajone vis dar gyventojų skaičius mažėja, 2018 m. pradžioje Telšių r. gyveno 40 682 gyventojai, tai 1243 gyventojais mažiau nei 2017 m. Moterys sudarė 53,6 proc. visų rajono gyventojų, vyrai – 46,4 proc. visų rajono gyventojų. 2018 m. pradžioje 1000-čiui Telšių r. vyrų teko 1156 moterys. Miesto gyventojai sudarė 56,65 proc. visų rajono gyventojų, kaimo – 43,35 proc. visų rajono gyventojų. Analizuojant 2018 m. duomenis, galima konstatuoti, jog 2018 m. pradžioje Telšių r. didžiausią gyventojų dalį sudarė 45-64 metų amžiaus, 18-44 metų amžiaus ir 65 metų ir vyresni asmenys.

Iš 1 lentelėje „Telšių r. savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių Telšių r. savivaldybėje palyginimo su atitinkamais Lietuvos savivaldybių rodikliais matyti, kad šie Telšių r. rodikliai atspindi geriausią situaciją Lietuvoje lyginat su kitomis savivaldybėmis (patenka į žaliąją „šviesoforo zoną“):

- Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų;
- Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų;
- Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių;
- Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60 I69) 100 000 gyventojų;
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje;
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.

Šios Telšių r. rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių Lietuvos savivaldybių grupę (raudonoji zona):

- Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų;
- Užregistruoti nauji TB atvejai (A15-A19) 100 000 gyventojų;
- Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų;
- 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys;
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;

- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.

Kiti rodikliai patenka į geltonąją zoną ir yra interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

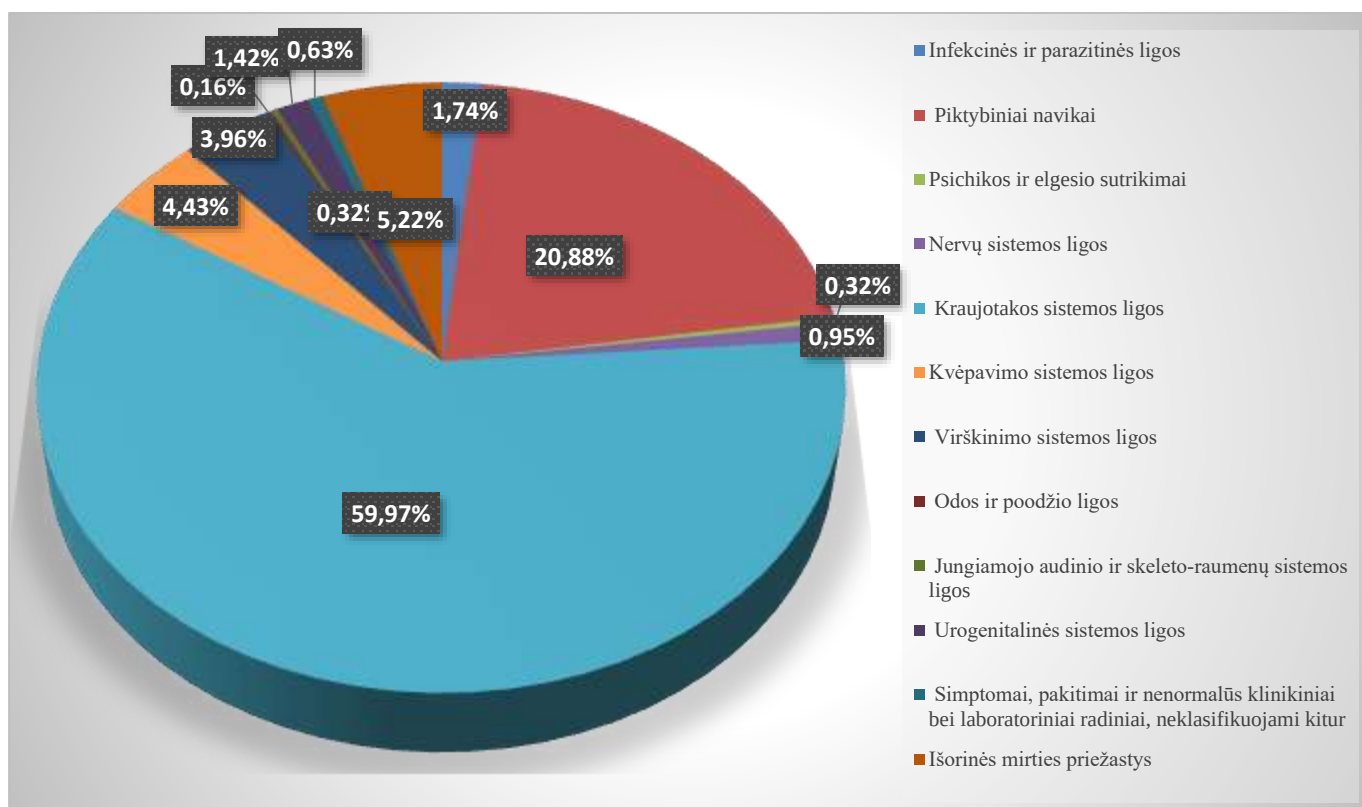
Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų;
- Užregistruoti nauji TB atvejai (A15-A19) 100 000 gyventojų;
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.

1.2. TELŠIŲ RAJONO GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS

Mirties priežastis – tai yra bet kuri būklė, sukėjusi ar nulėmusi mirtį, o *mirties priežasčių struktūra* parodo kokią dalį (proc.) tarp visų mirties priežasčių sudaro tam tikros priežastys.

Kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys – išlieka pagrindinės Telšių r. gyventojų mirtingumo priežastimis. 1 pav. pavaizduota mirties priežasčių struktūra Telšių r. 2018 m.

1 pav. Mirties priežasčių struktūra Telšių r. 2018 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2. SPECIALIOJI DALIS

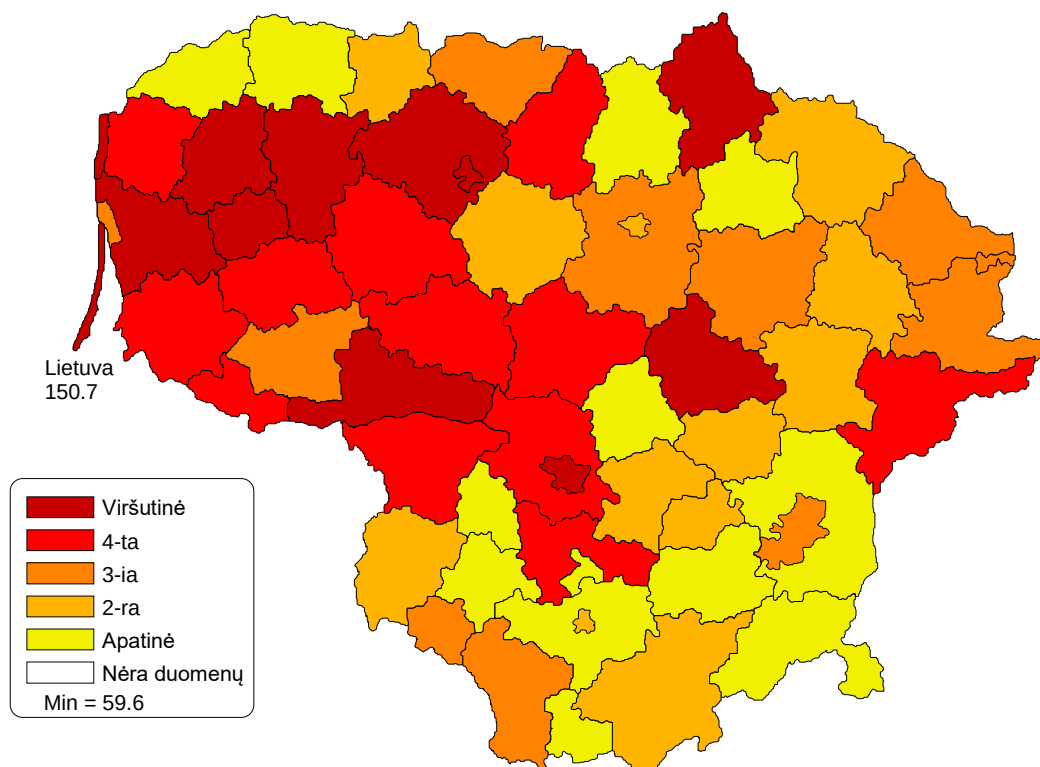
2.1. SUSIŽALOJIMAI DĖL NUKRITIMO

Senstančios visuomenės problemos kelia sudėtingus sveikatos, socialinius ir ekonominius iššūkius, kuriuos labai svarbu laiku įvertinti ir imtis tikslingų priemonių, užtikrinančių sveikatos išsaugojimą ir sveiką senėjimą. Griuvimai yra dažnai pasitaikanti vyresnio amžiaus žmonių problema. Laiku įvertinta griuvimų ir pusiausvyros rizika – efektyvi sveikatos išsaugojimo priemonė.

Aukšto sužalojimų dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje rodiklio analizė savivaldybėje yra būtina įgyvendinant Lietuvos sveikatos programos tikslo „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“ uždavinį „Kurti palankias darbo ir buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ bei ieškant šios problemos priežasčių ir sprendimo būdų.

2018 m. Lietuvoje iš 10 000 vyresnio amžiaus (65+ m. amžiaus) žmonių 151 gydėsi stacionare dėl susižalojimo nukritus. Didžiausias susižalojimas dėl nukritimų atvejų skaičius buvo Plungės r. (212,0) ir Biržų r. (210,0) savivaldybėse o mažiausias Kupiškio r. (104,9) ir Pasvalio r. (105,7) savivaldybėse, skaičiuojant 10 000 gyv. Vertinant savivaldybių rodiklius, reiktų atkreipti dėmesį, kad minėtam rodikliui įtakos galėjo turėti skirtingas gydymo įstaigų prieinamumas, dėl to dalis vyresnių gyventojų galbūt ir nesikreipė į gydymo įstaigą.

Analizuojant Telšių r. savivaldybės visuomenės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilį stebima aukšto susižalojimo dėl nukritimo problema. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv. Lietuvoje – 150,7, Telšių r. – 195,0 ir tai išlieka vienas iš didesnių rodiklių Lietuvoje (2 pav.).

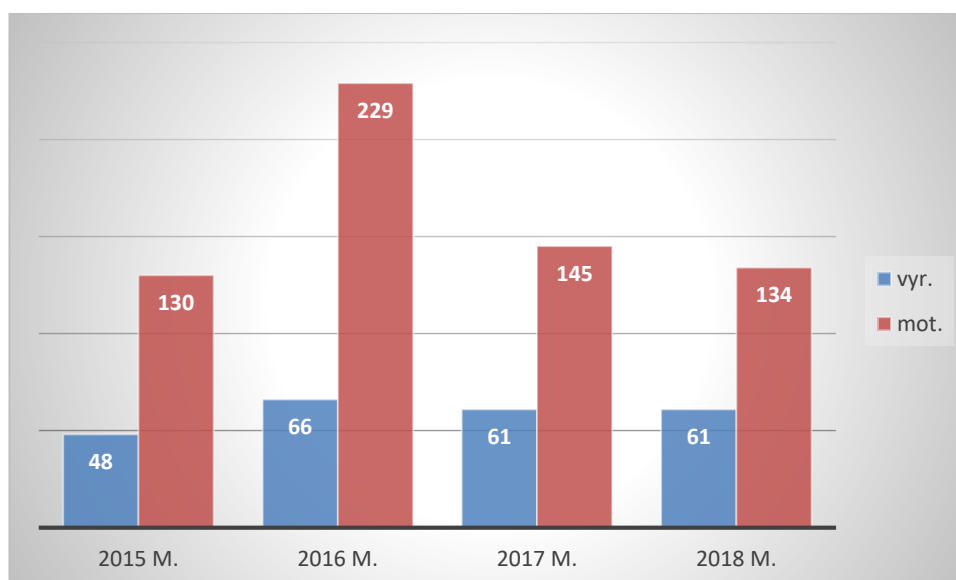

2 pav. Susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Analizuojant patirtas traumas, pagal sužalotą kūno dalį, dažniausiai griūnant patiriami klubų ir kojų susižalojimai, pečių lanko ir rankos sužalojimai, pilvo, juosmens, stuburo juosmeninės dalies ir dubens sužalojimai, kaklo ir krūtinės ląstos sužalojimai ir galvos sužalojimai.

Lyginant duomenis pagal lytį, tiek Telšių rajone, tiek Lietuvoje 2018 m. sužalojimus dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje dažniau patyrė moterys nei vyrai. Telšių rajone 2015 – 2016 m. laikotarpiu tiek moterų, tiek vyrų sužalojimų dėl nukritimų skaičius kasmet augo, o nuo 2017 m. moterų sužalojimų skaičius sumažėjo (3 pav.).

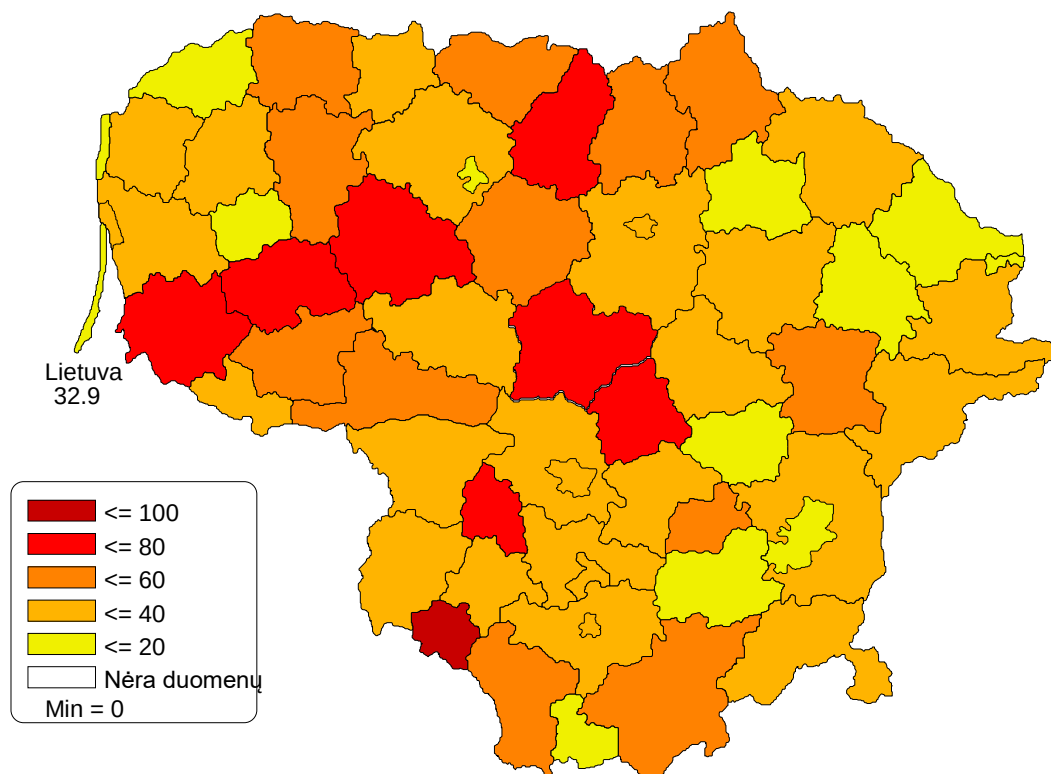

3 pav. Vyrų ir moterų sužalojimų dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje skaičius Telšių rajone
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2.2. UŽREGISTRUOTI NAUJI TUBERKULIOZĖS ATVEJAI

Tuberkuliozė – visuomenei pavojinga infekcija, kadangi tuberkuliozės bakterijos nuo sergančio asmens plinta gana lengvai. Be to, valstybei brangiai kainuoja jos gydymas, nes ligoniai ilgai (apie 80 dienų) gydomi specializuotuose tuberkuliozės stacionaruose, ligonių gydymas ir priežiūra užtrunka ilgai (6–24 mėn., o kartais ir ilgiau). Lietuvoje tuberkuliozė aktuali problema, nes visose savivaldybėse (išskyrus Neringos, Palangos ir Širvintų r. sav.) 2018 m. registruoti nauji šios ligos atvejai. Iš viso šalyje užregistruoti 922 nauji tuberkuliozės atvejai (32,9/100 000 gyv.), iš jų 41 asmeniui – įkalinimo įstaigose.

Prasčiausia situacija Šilutės r., Šilalės r., Kalvarijos ir Kazlų Rūdos savivaldybėse – Lietuvos vidurkis viršytas daugiau kaip 2 kartus. Mažiausiai sergančių užregistruota Neringos r. ir Birštono r. savivaldybėse (4 pav.).

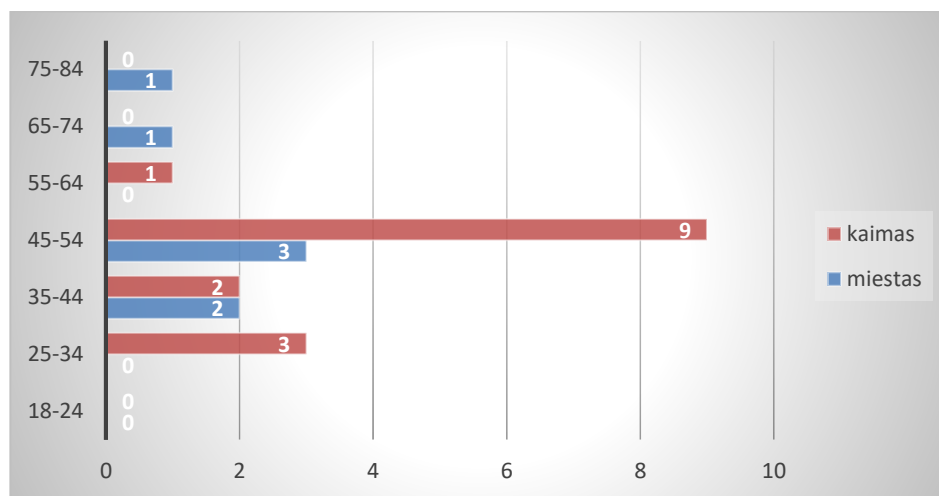

4 pav. Užregistruoti nauji TB atvejai (A15-A19) 100 000 gyv.

Šaltinis: Tuberkuliozės registro duomenys

2018 m. naujų tuberkuliozės atvejų Telšių rajone užregistruota ženkliai daugiau nei 2016 m. ir 2017 m. (2016 m. – 44,7, 2017 m. - 37,7, 2018 m. – 57,1 atv. 100 000 gyv.). Lietuvos vidurkį viršijo 1,73 karto.

2018 m. Telšių rajone užregistruoti 22 nauji tuberkuliozės atvejai (moterims – 6 atvejai, vyrams – 16 atvejų). Daugiausiai susirgusių asmenų buvo 45-54 metų amžiaus grupėje (12 asmenų) 5 (pav.).

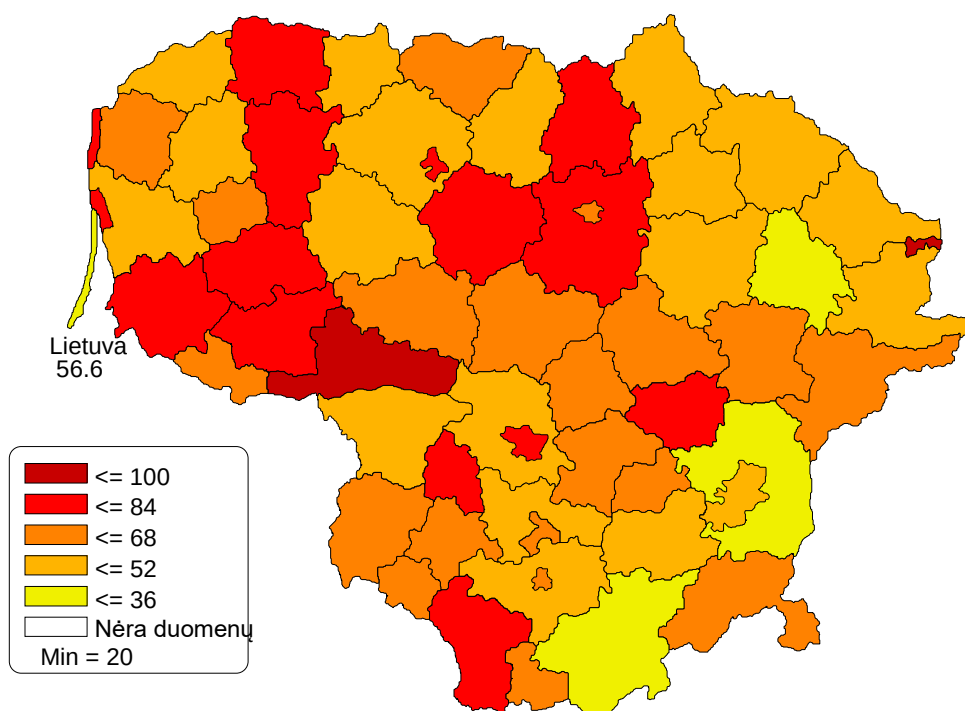

5 pav. Naujai užregistruoti TB atvejai pagal amžiaus grupes ir gyvenamąją vietą

Šaltinis: Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie SAM Telšių departamentas

2.3. SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DEABETU

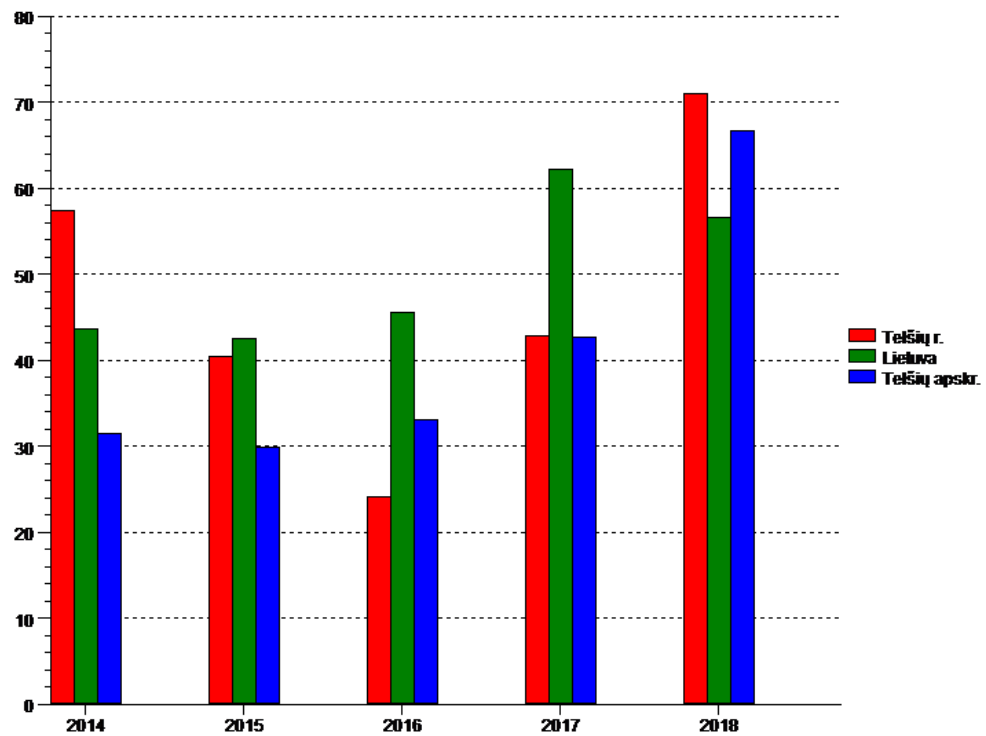
15 857 atvejai 2018 metais Lietuvoje asmenims ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose pirmą kartą gyvenime užregistruotas II tipo cukrinis diabetas (nuo insulino nepriklausomas diabetas). Sergamumas šia liga Lietuvoje yra 56,6 atvejų 10 000 gyventojų (2017 m. – 62,3/10 000 gyv.). Didžiausias sergamumo rodiklis nustatytas Lazdijų rajono savivaldybėje (112,0/10 000 gyv.), mažiausias – Vilniaus rajono savivaldybėje (26,9/10 000 gyv.). Telšių rajone 2018 m. užregistruotas aukštesnis II tipo cukrinio diabeto sergamumas (70,75/10 000 gyv.) nei 2017 m. (6 pav.).

6 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Sergamumas cukriniu diabetu, Higienos instituto duomenimis, 2014–2018 metais registruotas žymus naujų cukrinio diabeto atvejų augimas tiek Lietuvoje, tiek ir Telšių rajone. Analizuojant laikotarpį nuo 2014 m. iki 2018 m. galime pastebėti, kad sergamumas cukriniu diabetu Telšių rajone keletą metų mažėjo, o sekančiais metais ženkliai išaugo, ir Lietuvos vidurkį viršijo 1,7 karto. Aukštesnis sergamumas Telšių rajone cukriniu diabetu išlieka ir lyginant su Telšių apskrities rodikliais (7 pav.).

7 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. pagal metus ir regionus
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

REKOMENDACIJOS

- Siekiant geresnės Telšių r. gyventojų sveikatos būklės, būtina plėtoti sveikatinimo veiklas visose amžiaus grupėse. Ne mažiau svarbus ir tarpsektorinis bendradarbiavimas.
- Skleisti visuomenėje gerosios sveikatinimo veiklos praktikos ir pasiekimų pavyzdžius (tiek Lietuvos, tiek ir kitų šalių).
- Siekiant užtikrinti problemos sprendimą rekomenduojame:
 - Organizuoti mokymus, skleisti informaciją pagyvenusiems asmenims bei jų artimiesiems griuvimų (nukritimų) prevencijos temomis, vykdyti įvairias fizinio aktyvumo priemones, didinti vyresnių gyventojų informuotumą apie sveiką gyvenseną, šaltuoju metu laiku užtikrinti kokybišką ir nuolatinę šaligatvių, laiptų ir kitų paviršių priežiūrą.
 - Suteikti daugiau galimybių gyventojams stiprinti savo sveikatos raštingumą (dalyvauti seminaruose, konsultuotis su sveikatos priežiūros specialistais sveikatos stiprinimo ir gerinimo klausimais).
 - Skatinti gyventojus aktyviau dalyvauti Visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamuose sveikatinimo veiklos renginiuose (akcijose, paskaitose, užsiėmimuose).
- Siekiant sumažinti sergamumą tuberkulioze būtina skirti didesnę dėmesį pirminei ankstyvajai diagnostikai, prevencijai ir ligonių išgydymui.
- Asmens sveikatos priežiūros įstaigos turėtų aktyviau atlikti profilaktinius tyrimus dėl tuberkuliozės, ypač socialiai nedraustiems ir rizikos grupės asmenims.
- Siekiant išvengto tuberkuliozės plitimo būtinas visų sektorių, ypač sveikatos priežiūros ir socialinio, bendradarbiavimas ir tiesioginis dalyvavimas sprendžiant šią problemą.
- Labai svarbu laiku diagnozuoti cukrinį diabetą. Žmonės, turintys padidėjusią riziką (nutukę, giminėje turintys sergančių cukriniu diabetu, moterys, gimdžiusios daugiau nei 4 kg svorio vaikus), profilaktiškai turėtų tikrintis gliukozę kraujyje.
- Racionali mityba, kūno masės normalizavimas, fizinis aktyvumas – svarbiausi cukrinio diabeto profilaktikos veiksniai.
- Informuoti gyventojus per įvairias informavimo priemones apie II tipo cukrinio diabeto rizikos veiksnius ir jų žalos organizmui mažinimo būdus, ankstyvos diagnostikos galimybę.

